

УДК: 378.7.011:159.954

ТКАЧЕНКО Анастасія Володимирівна –
аспірантка кафедри педагогіки
Південноукраїнського національного
педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
E-mail: irina.pa999@gmail.com

МЕДІАПРОСТІР ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДИЗАЙНУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Формування інформаційного суспільства та стрімкий розвиток технологій кардинально змінюють інформаційно-комунікаційний процес. Поширення інтернету створило унікальне середовище, де синтезовано різні види вербальної, візуальної й аудіальної інформації. Основу в розумінні масової комунікації становить інформаційний простір – середовище, у якому і завдяки якому виробляється, існує, циркулює, обертається інформація. Це середовище – медіапростір.

Для ефективного виконання свого важливого соціального завдання медіа мають бути вільними та незалежними, адже вони мають надавати достовірну, своєчасну та повну інформацію в нейтральному тлумаченні. Хоча українці прагнуть розбудувати державу європейського взірця, ситуація у вітчизняному медіа-просторі не відповідає існуючим демократичним стандартам. Аналіз наявних тенденцій застосування інформаційних впливів засвідчує, що нині вони здійснюються з використанням усього спектра наявних недійсних ресурсів – насамперед телебачення, радіо та друкованих ЗМІ, причому поруч із всеукраїнськими дедалі більше задіюються регіональні та місцеві ЗМІ. Зростає частота використання мережі Інтернет при їх реалізації, що серед іншого пов'язане з фактичною неможливістю встановлення контролю за інформацією, яка поширюється в мережі.

Формування творчої особистості, реалізація її природних нахилів і здібностей в освітньому процесі є стратегічним завданням. Взаємодія мистецтв, інтеграція мистецтв в навчально-виховний процес є потужним двигуном в розвитку особистості, її самопізнання і самореалізації. У зв'язку з цим нині відбувається модернізація національної системи освіти та вироблення новітніх концепцій виховання людини. Вчитель естетичного циклу як єдина ланка між освітньою галуззю і професійним мистецтвом повинен володіти відповідним рівнем готовності й здатності реалізувати свою місію навчити учнів творити красу, застосовуючи найсучасніші засоби й педагогічні технології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науковій думці

проблематиці функціонування вітчизняного медіа-простору присвячена низка робіт науковців, зокрема: державного регулювання діяльності медіа – І. Арістової, Т. Андрущенко; нормативно-правового забезпечення функціонування медіа – І. Ісаєнка, І. Кирич; зростання ролі інформаційної безпеки, у контексті державного регулювання відповідної галузі – О. Литвиненка, Г. Почепцова, Г. Чукут.

Мета статті – розглянути проблему медіапростору як умови формування художнього образу у майбутніх фахівців з дизайну; визначити можливості медіапростору; провести анкетування студентів з застосування медійних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новий етап розвитку медіапростору, пов'язаний з інформаційними технологіями, людство осмислює медіаосвіту як вихідний і базовий показник розвитку культури, у зв'язку з чим іде формування нової естетики, естетики масового гатунку, естетики запропонованих (нав'язаних) форм. Так, за визначенням ЮНЕСКО, «медіаосвіта пов'язана з усіма видами медіа (друкарськими, графічними, звуковими, екранними.) і різноманітними технологіями.

З'ясовано, що на сьогодні встановилася система професійної освіти майбутніх учителів образотворчого мистецтва, у якій закладено формування професійної компетентності студентів, зокрема й необхідних художньо-професійних умінь засобами медіапростору. Виявлено, що відповідно до освітньо-професійної програми та існуючих професіограм учителя образотворчого мистецтва в педагогічних вишах створюються навчальні плани і програми. У них ураховується й поетапне формування творчого потенціалу особистості. І хоча в різних педагогічних ВНЗ зміст професійної освіти вчителя образотворчого мистецтва може варіюватися залежно від конкретних умов, наразі її складовими є: особистісний культурологічний та творчий розвиток студента; опанування ним психолого-педагогічними й художньо-фаховими знаннями та вміннями; набуття професійної майстерності [1].

Вплив телебачення на різні аспекти повсякденності, зокрема на формування

творчого потенціалу, визначається і тим, що на відміну від інших видів відео культури воно постає як частина домашньої обстановки. Одне джерело інформації може передавати образ безпосередньо мільйонам людей, утруднюючи для них виокремлення реального із нереального, фрагментуючи їхнє сприйняття, ускладнюючи їхні уявлення та критичне судження, скорочуючи проміжки уважного сприйняття. Окрім телебачення, значне місце у сучасній культурі займають фотографія, відео-інсталяція та комп'ютерні об'єкти, включаючи сільову літературу – гіпертексти і спеціальні віртуальні простори. «Симуляри і симуляції» (Жан Бодрийяр) усіх видів замінили образ і символ мистецтва, і в цьому документальне фото, кіно та відео-ролик володіють великим потенціалом.

Серед засобів формування сучасного художнього образу як з точки зору сприйняття, особливе місце посідає телевізійний медіапростір. Сьогодні за К. Метцем виділяють п'ять каналів телекомунікації: образ, письмовий текст, голос, музика, та звукові ефекти. Тому, художній образ постає не тільки методом, але й способом мислення, що формується мас-медійними засобами. До елементів, формуючих образ слід віднести слова, що супроводжують телевізійний відео ряд.

Медіапростір в процесі формування естетичного сприйняття художнього образу видавався досить актуальним ще наприкінці вісімдесятих років минулого сторіччя. Так, осмислюючи кіноосвіту як найбільш поширений на той час засіб естетичного виховання, було встановлено так звані «рівні» сприйняття фільму. Серед них слід виділити наступні: – асиміляцію середовища – емоційне освоєння реальності, що представлена на екрані; – співпереживання, уподібнення герою на основі: фрагментарної оцінки окремих епізодів, в яких ярко проявляється характер героя; осмислення подійної канви фільму; осмислення драматургічного строю, логічного зв'язку епізодів, що виявляють характер героя; – співпереживання, ототожнювання себе з автором: під час осмислення логічного зв'язку епізодів, що виявляють розвиток авторської думки; при сприйнятті художньої структури фільму на основі емоційно-сміслового співвідношення елементів кіноповісті, що виявляють ідейно-художню концепцію твору кіномистецтва [3].

Ряд авторів вважають, що цілісність кіносприйняття залежить від того, наскільки будуть відчуті і осмислені не просто окремі зображення, зміст кадрів, а процес їхнього розгортання, оформлення в художній образ – як на екрані, так і в глядацькій свідомості. Кадри змусять хвилюватися глядача, якщо

вони будуть сприйняті в єдності кіноповісті, монтажного строю. Сприймаючи монтажну реальність від кадра до кадра, від епізоду до епізоду, переживаючи своєрідний розвиток пластичних форм, глядач зможе перейти до нового, образного узагальнення не декількох кадрів, а певної частини фільму. Образне узагальнення в момент огляду складається в свідомості глядача із трьох взаємопов'язаних процесів: сприйняття зорових образів, що динамічно розвиваються, зберігання у пам'яті звукопластичних мотивів, що вже пройшли, та передбачення того, що з'явиться на екрані [3].

Медіапростір зумовлений передусім техногенною залежністю людей, їхньою надмірною зацікавленістю віртуальним простором. Завдяки використанню інтернету нині стає суттєво доступнішим шлях до читача. Змішане оперування форматами робить матеріал цікавим і легким для сприйняття. По-перше, подання тексту у вигляді «топ» – це безпрограшний варіант, оскільки сучасна аудиторія любить, коли все найкраще з потоку інформації вже відібрано. По-друге, застосування додатків і платформ веб-сайтів активізує читача. Навіть нецікавий контент може стати цікавим, якщо перейти від традиційного інструментарію до інтерактивного [1].

Медіапростір спричинив зміни й у змісті художньо-професійної діяльності й художньої творчості вчителя образотворчого мистецтва. Ще донедавна проектування художнього образу відбувалося традиційним методом, а саме: художник за аналогами, за уявою чи з безлічі замальовок, ескізів обирав більш вдалі за формою чи емоційною характеристикою зразки, komponуючи й стилізуючи їх образотворчими засобами. Стрімке поширення комп'ютерних технологій дозволило окремі трудомісткі методи проектування засобів візуальної інформації (ескізування, композиціонування, малювання оригінальних знаків за шаблонами або «за сіткою») «передоручити» комп'ютерній графіці [2].

Медійні технології вможливають синтез візуальної, звукової й тактильної інформації, об'єднуючи абстрактно-логічну, знаково-символічну, предметно-образну форми художньо-графічної наочності. У такий спосіб здобуваються не лише художні вміння та навички, але й розширюється методичний арсенал учителя образотворчого мистецтва й створюються виняткові можливості до полікультурного діалогу.

На констатувальному етапі дослідження, нами була проведена анкета, де зясувалося рівень знань з медійної освіти. Рівень медійної освіти на художньо-графічних факультетах педагогічних ВНЗ студенти оцінили як

середній – 56,1 %, низький – 35,6 % та високий – 8,3 %, при цьому змістом навчання задоволені лише 42,5 % майбутніх учителів. В уточнюючих бесідах ми виявили чинники, які зумовили таке ставлення студентів, а саме: недостатній рівень матеріально-технічної бази, зокрема сучасної комп'ютерної техніки (69,5 %), одноманітність форм і методів професійного навчання (32,9 %); невідповідність змісту навчальних програм з образотворчих дисциплін сучасним вимогам (24,1 %); невисокий рівень їхньої комп'ютеризації (21,9 %); недостатня методична підготовка для майбутньої педагогічної діяльності (15 %); перевантаженість теоретичними і суспільно-гуманітарними дисциплінами навчального плану за рахунок дисциплін спеціалізації (15 %); відсутність послідовності й системності у викладанні фахових дисциплін (13,9 %); відсутність особистісно-орієнтованого підходу до студентів (12 %) тощо.

Відповіді на питання про те «Яким видам діяльності приділяється найбільшій увазі в навчальному процесі вашого ВНЗ» показали, що для 56,1 % з опитаних нами студентів це суто академічні художні натурні постановки, які протягом тривалого часу виконуються ними в аудиторії під керівництвом викладача. Тобто найбільша питома вага, за враженням студентів, належить репродуктивним методам навчання. Лише 24,9 % з опитаних указали на появу останнім часом проектних методів, переважно при вивченні дисциплін загальноосвітнього спрямування. Отже, 48,1 % опитаних нами студентів підкреслили, що професійна підготовка на художньо-графічних факультетах педагогічних ВНЗ спрямована, передусім, на вузькопрофесійне оволодіння образотворчою грамотою й відповідними техніками; переважно на мистецькі аспекти майбутньої професійної діяльності.

Значні перспективи в оновленні змісту професійного навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва вбачають 74,9 % студентів у інтеграції мистецтв, причому для 55,1 % це синтез усіх видів мистецтв (літератури, музики, художньої фотографії, дизайну, хореографії, комп'ютерної графіки тощо). Саме це дозволить їм, як показали уточнюючі бесіди, бути конкурентоспроможними, гідно реалізувати себе як в педагогічній професії (вчителями художньої культури, естетичного циклу, керівниками гуртків ДПМ та ізостудій), так і в суто художній галузі (дизайнерами, оформлювачами, проектувальниками тощо).

Сучасні вчителі образотворчого мистецтва не володіють динамікою перетворень в медіапросторі, не знають

різновиди медіатехнологій, особливо технікою кліпа. Але для того, щоб процес сприйняття звуко-зорового образу в динаміці був більш інтенсивним, глядачеві/учням необхідно володіти певними навичками аудіовізуального сприйняття: аналізу і синтезу; гостроти реакції на потік зорових образів; уміння подолати у собі стереотипність сприйняття, прояву творчої активності та розкнутості під час зустрічі з фільмом.

Беручи до уваги новий етап розвитку, пов'язаний з інформаційними технологіями, майбутні вчителі образотворчого мистецтва повинні знати основи медіа освіти як вихідний і базовий показник розвитку культури. У зв'язку з чим іде формування нової естетики, яка пов'язана з усіма видами медіа (друкарськими, графічними, звуковими, екранними) і різноманітними технологіями.

Бесіди з викладачами мистецьких факультетів показали, що вони не приділяють значного місця у сучасній культурі фотографії, відео-інсталяції та візуалізації. Так, кіно та відео-ролики володіють великим творчим потенціалом. Фото, відео-поліекрани, багатоканальний звукозапис, лазерна світлотехніка, комп'ютерна підтримка, проектування, анімація, моделювання у сполученні зі статичними об'єктами дозволяє сьогодні створювати унікальні та потужні за напругою перформанси, що перетворюють на новітньому електронному рівні всі знахідки у сферах художнього вираження і презентації авангарду, модернізму, постмодернізму і, навіть, консерватизму у всіх видах та жанрах мистецтв. Вчителі образотворчого мистецтва не завжди успішно використовують блоги як навчально-методичні посібники, що зміцнює навички з вивчення мови, письмового викладення думок і творчості.

Якщо говорити про Інтернет, то варто зауважити, що він може приносити користь і шкоду. Сайти дають змогу вирішити в онлайн режимі чимало важливих питань, дозволяють завжди тримати зв'язок з рідними та друзями, знаходити нових друзів, обмінюватися думками, фото, проектами, цікавими ідеями. Крім того, такі медіа надають підліткам переваги, які впливають на їх поведінку, на формування їхньої думки та, безпосередньо, формування особистості. Через Інтернет вони можуть долучатися до різних проектів, благодійних акцій, волонтерства. Це допомагає їм реалізовуватись у суспільстві, бути суспільнокорисними.

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку. Наші спостереження за роботою студентів і бесіди з ними дозволили виявити причини низького рівня знань з медійної освіти, а саме: відсутність базових знань стосовно архітектури медійних

технологій, можливостей Інтернет-технологій, зокрема хмарних і web-технологій; неповнота уявленнь щодо змісту художнього образу; брак знань із мистецтва, невідповідність створених художніх продуктів засобами комп'ютерних технологій потребам і можливостям учнів; недостатня самостійність і наполегливість при виконанні завдань, досить часте звертання за допомогою. *Подальшу* свою роботу вбачаємо у розробці завдань з мультимедійних технологій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гац Х. Нові інструментарії журналістики або як врятувати нудний контент [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/novi-instrumentariyi-zhurnalistyky-abo-yak-vryatuvaty-nudnyy-kontent.html>.

2. Марченко А. А. Особливості застосування новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі вищої школи / А. А. Марченко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 18. – С. 134–138.

3. Чічановський А. Національна держава та її засоби масової комунікації у глобалізаційному світі / Анатолій Чічановський // Україна на шляху до Європи / Упорядники: Шкляр В. І., Юричко А. В. – К., 2006. – С. 213–225.

REFERENCES

1. Hats, Kh. *Novi instrumentariyi zhurnalistyky abo yak vryatuvaty nudnyy kontent*. [New journalism

tools or how to save boring content] [Elektronnyy resurs] – Режим доступу <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/novi-instrumentariyi-zhurnalistyky-abo-yak-vryatuvaty-nudnyy-kontent.html>

2. Marchenko, A. A. (2009). *Osoblyvosti zastosovannya novitnikh informatsiynykh tekhnolohiy v osviti'omu protsesi vyshchoyi shkoly*. [Features of application of the latest information technologies in the educational process of higher education]. Pereyaslav-Khmel'nyts'kyu.

3. Chichanov'skyi, A. (2006). *Natsional'na derzhava ta yiyi zasoby masovoyi komunikatsiyi u hlobalizatsiynomu sviti*. [The nation state and its mass media in the globalized world]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ТКАЧЕНКО Анастасія Володимирівна – аспірантка кафедри педагогіки Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д Ушинського.

Наукові інтереси: педагогіка вищої школи, формування особистості майбутніх фахівців з дизайну.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TKACHENKO Anastasia Volodymyrivna – post-graduate student of the Department of Pedagogy State institution «Southukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky».

Circle of scientific interests: higher education pedagogy, formation of the personality of future professionals from design.

*Дата надходження рукопису 28. 02. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул.*

УДК 377.8.011.3

ФЕСЕНКО Оксана Сергіївна – пошукувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка e-mail: 777oxana7@i.ua

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ Й РІВНІ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Рівень володіння майбутніми учителями початкової школи методичною компетентністю оцінюється за певними ознаками, які відображені в критеріях і показниках. Вони визначають ефективність впровадження розробленої моделі системи формування методичної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення дисциплін природничого

спрямування у педагогічному коледжі. Отже, проблема визначення критеріїв і показників для оцінки рівня сформованості методичної компетентності у майбутніх учителів являється актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки сучасними дослідниками, з-поміж яких: О. С. Антонова, В. В. Баркас, С. С. Вітвицька, А. М. Волощук,